

60. MÜMTEHİNE SÛRESİ

Medîne’de, Hudeybiye Barış Antlaşması ile Mekke’nin fethi arasında, muhtemelen hicretin sekizinci yılında indirilmiştir. Adını, onuncu ayetinde geçen “femtehinûhunne: Medîne’ye sığınan kadınların mümin olup olmadıklarının anlaşılması için onları sınavın, imtihan edin!” kelimesi nden almıştır. Mümtehone: İmtihan eden sûre ve Mümtehane: İmtihan edilen kadın adlarıyla anılan sûre, 13 ayettir.

Mekkeli müşrikler Müslüman bir kabîleye saldırarak Hudeybiye antlaşmasını çiğneyince, Hz. Peygamber Mekke’ye ani bir baskın düzenlemek üzere gizlice hazırlıklara başladı. Ancak Peygamberin arkadaşlarından Hâtıb b. Ebi Beltea, bunu müşriklere bildirmek için bir cariye ile Mekke’ye mektup gönderdi. Hz. Peygamber, Allah’tan aldığı vahiy sayesinde bunu öğrenerek mektubu yerine ulaşmadan ele geçirdi. Aslında iyi bir Müslüman olan

Hâtıb'a bu mektubu niçin gönderdiğini sorunca, o bunu İslâm'dan döndüğü veya kâfirlere sempati duyduğu için değil, yalnızca Mekke'deki akrabalarını müşriklerin saldırısından korumak amacıyla yaptığını söyledi. Bunun üzerine Peygamber onun doğru söylediğini belirtti ve gerekli uyarıları yaptıktan sonra onu affetti. İşte bu olay üzerine, başta Hâtıb olmak üzere kıyâmete kadar gelecek bütün müminleri, İslâm düşmanlarına yardımcı olmamaları konusunda uyarın aşağıdaki ayetler nazil oldu:

Rahman ve Rahim olan Allah'ın Adıyla!

Beni yoktan var edip üstün yeteneklerle donatan ve kulluk göreviyle yeryüzüne göderen sonsuz şefkat ve merhamet sahibi yüce Rabb'imın adıyla, O'nun verdiği güç ve yetkiye dayanarak ve yalnızca O'nun adına okuyor, söylüyorum:

I. Ey iman edenler! İslâm'a ve Müslümanlara karşı savaş açarak **hem Bana, hem de size karşı düşmanlık eden kâfirleri sakın kendinize dost ve müttefik edinmeyin! Siz onlara safça sevgi**

gösterisinde bulunuyorsunuz, oysa onlar size gelen gerçeği inkâr etmiş ve sırf Rabb'iniz Allah'a inandığınız için Peygamberi ve sizi yurdunuzdan sürüp çıkarmışlardır. Eğer gerçekten Benim yolumda mücâdele etmek ve hoşnutluğumu kazanmak amacıyla yurdunuzu terk edip çıktıysanız, kâfirlere bilgi sızdırarak onlara karşı nasıl sevgi besleyebilirsiniz? Unutmayın ki, Ben sizin gizlediğinizi de, açığa vurduğunuzu da çok iyi bilirim! Dikkat edin, bundan böyle içinizden her kim böyle bir şey yapacak olursa, kesinlikle doğru yoldan sapmış olur!

2. Evet, o zâlimleri nasıl dost edinirsiniz? Hâlbuki onlar sizi ele geçirecek olsalar, sizin onlara yaptığınız gibi dostça davranmazlar, aksine, size karşı acımasız bir düşman kesilirler; hem elleriyle, hem de dilleriyle sizi incitir ve sizin de kendileri gibi Allah'ın ayetlerini inkâr etmeniz için can atarlar.

Eğer korunmasını istediğiniz mal mülk ve çoluk çocuğunuzun hatırı için zâlimlerle dostluk kuruyorsanız, o zaman şunu iyi bilin ki;

3. Ne yakınlarınız, ne de çocuklarınız size Allah katında en ufak bir fayda sağlamayacak, sizi işlediğiniz günahın cezasından kurtaramayacaktır ! Çünkü Allah, Hesap Gününde aranızı ayıracak ve emrine itaat edenleri cennete, isyan edenleri cehenneme koyacaktır. Unutmayın; **Allah, yaptığınız her şeyi görmektedir.** Bu gerçeği daha iyi anlayabilmek için, sizden önceki Müslümanların hayatından örnek alın:

4. İbrahim ve arkadaşlarında, sizin için gerçekten güzel bir örnek vardır. Onlar, zâlimlere karşı gösterdikleri kararlı tavırları, sarsılmayan imanları, tertemiz ahlâkları, fedâkârlıkları ve cesaretleri ile uyulması gereken en güzel örneklerdir. **Hani onlar, inkârcı toplumlarına meydan okuyarak, “Bakın!” demişlerdi, “Biz sizi ne ve Allah’tan başka**

tapındığınız o sahte ilâhlarla hiçbir dostluk ve yakınlık bağımızın olmadığını ilan ediyor, siz i ve inkâra dayalı sisteminizi tümüyle reddediyor u z ! Ç ü n k ü aramızda, sonsuza dek sürecek bir düşmanlık ve nefret belirmiştir ve bu düşmanlık, sizler, bir tek Allah’a iman edip O’nun hükümlerine boyun eğinceye kadar da devam edecektir!”

Evet, bu fedâkâr müminler her yönüyle size örnektirler. **Ancak İbrahim’in babasına, “Gerçi Allah’tan gelecek hiçbir şeye karşı seni koruyamam ama, yine de söz veriyorum, senin bağışlanman için mutlaka duâ edeceğim!” demesi hariç.** İbrahim, onun kesin olarak cehennemlik olduğunu ve artık bağışlanmasının mümkün olmadığını anlayınca, onun için yalvarmaktan vazgeçmişti. (9. Tevbe: 113-114) Çünkü Allah, kendisine ortak koşulmasını asla bağışlamayacağını kesin hükme bağlamıştır (4. Nisa: 48).

Hani İbrahim, arkadaşlarıyla birlikte Rabb’ine

şöyle yalvarıyordu: **“Ey Rabb’imiz, yalnızca Sana güveniyor ve tüm varlığımızla Sana yöneliyoruz; çünkü dönüşümüz Sanadır!”**

5. “Ey Rabb’imiz, bizi inkârcılar için bir imtihân aracı kılma! Bizi onlar karşısında yenik düşürerek onların iyice azgınlaşmasına sebep kılma! Bizi zalimlerin baskı ve işkenceleriyle yüz yüze getirme, altından kalkamayacağımız çetin belâlarla bizi imtihan etme Allah’ım! Sana kulluk görevimizi hakkıyla yerine getiremedik, **bizi bağışla ey Rabb’imiz! Hiç kuşkusuz Sen, tüm varlıklar üzerinde mutlak otorite sahibisin, hakîmsin.** Sonsuz ilim ve hikmetinle her konuda en mükemmel hükmü verir, yaptığın her şeyi yerli yerince yaparsın.”

6. Gerçekten de onlarda, iç inizden Allah’ı ve âhiret gününü arzulayanlar için güzel bir örnek vardır. Onları kendilerine örnek alanlar kurtulur fakat **kim de yüz çevirirse** yalnızca kendisine zarar vermiş olur. Çünkü **Allah, hiç kimseye ve hiçbir şeye muhtaç değildir,** fakat

siz O'na kulluk etmeye muhtaçsınız. Hiçbir varlık O'nu övüp yüceltmese bile, O kendi zatıyla Yücedir. Zira gerçek anlamda yüceltmeye, şükredilmeye ve **övülmeye lâayık olan sadece Odur.**

O hâlde, atanız İbrahim'in izinden yürüyerek sarsılmaz bir inanç ve kararlılıkla, zâlimlere karşı mücâdelenizi sürdürün!

7. Sizler üzerinize düşeni yapar ve kâfirlere karşı açık ve net tavrınızı koyarak Allah yolunda cihat ederseniz, **Umulur ki Allah** da sizi onlara üstün kılar ve İslâmî dâvetin kalplere ulaşmasını engelleyen azılı kâfirleri bertaraf ederek, **sizinle düşmanlarınız arasında** karşılıklı **sevgi** ve dostluk **duyguları yeşertir.** Böylece, sizin ortaya koyacağınız güzel ahlâk sayesinde onları İslâm'a kazandırabilir. Bu nasıl olur demeyin, neden olmasın ki; **Allah** her şeye **kadirdir.** Aynı zamanda **Allah, çok bağışlayıcı, çok merhametlidir.**

Bu ayetlerin gelişinden kısa bir süre sonra Allah'ın vaadi aynen gerçekleşti: Mekke kan dökülmeden fethedildi, yirmi yıl boyunca Müslümanlarla savaşılan kâfirler bölük bölük İslâm'a girdiler, kin ve intikam duyguları kalplerden silindi ve insanlar, samîmî bir dostluk ve kaynaşma içinde bir araya geldiler.

8. Ey iman edenler! Allah, inancınızdan dolayı sizinle savaşmayan ve sizi yurdundan çıkarmayan kimselere —kâfir bile olsalar— iyilik yapmanızı ve onlara adâletli davranmanızı yasaklamaz. Tam tersine, adaletten kıl kadar ayrılmamanızı emreder. **Hiç kuşkusuz Allah, âdil davrananları sever.** Demek ki Allah, Müslümanlara bir kötülük yapmamış olan kâfirlere iyi davranmanızı ve onlarla beşeri ilişkilere girmenizi yasaklamıyor.

9. Allah sadece, inancınızdan dolayı sizinle savaşan, sizi yurdundan çıkaran ve çıkarılmanıza destek veren kimseleri kendinize samîmî bir dost, koruyucu, yönetici,

yandaş, müttefik; kısacası **veli edinmenizi yasaklar**. O hâlde, **her kim onları veli edinecek olursa, işte onlar, zâlimlerin ta kendileridirler!**

Hudeybiye antlaşmasının ilgili hükmü gereğince, müşriklerin velâyeti altında bulunan bir kişi —ki antlaşma metninde “racul” yani, “bir adam” olarak geçer— kaçıp Medîne’ye sığındığı takdirde velisine iade edilecekti. Kureyşliler, bu hükmün kadınları da kapsadığını düşünüyorlardı. Nitekim, Ukbe bin Ebi Muayt’ın kızı Ümmü Gülsüm hicret edip Medîne’ye gelince, kardeşleri onu geri almak için Hz. Peygambere başvurdular. Fakat Peygamber, antlaşma metninde geçen “racul” kelimesine dikkat çekerek hükmün sadece erkekleri kapsadığını, bu yüzden hicret eden kadınları müşriklere iade etmeyeceğini söyleyince şaşırıp kaldılar, hiçbir itirazda bulunamadan dönüp gittiler.

Buna göre Müslümanların, Medîne’ye hicret eden kadınları —hangi amaçla gelmiş olursa

olsunlar— müşriklere iade etme zorunluluğu yoktu. Fakat bu kadınlar arasında casusluk yapmak, fitne ve bozgunculuk çıkarmak gibi kötü niyetlerle veya birtakım dünyevî menfaatler gözeterek gelenler de olabilirdi. Bu yüzden, hicret eden kadınlar hakkında aşağıdaki ayet gönderildi:

10. Ey iman edenler! Mümin olduklarını söyleyen kadınlar, sizinle savaş halinde olan ülkelerinden İslâm diyarına hicret ederek size sığındıkları zaman, gerçekten mümin olup olmadıklarını anlamak için onları imtihan edin. Ama unutmayın: Aslında onların inançlarını en iyi bilen elbette **Allah'tır.**

İmtihan sonucunda, bu kadınların mümin olduklarına karar vererseniz, onları kâfirlere geri vermeyin. Çünkü artık onlar kâfirlere helâl olmadıkları gibi, kâfirler de onlara helâl değildir! Fakat kâfirlerin hicret eden hanımlarına vaktiyle verdikleri evlilik bedeli olan mehirlerini kendilerine geri ödemelisiniz. Çünkü bu durumda evliliği sona erdiren erkek

değil, kadındır.

Bu kadınlarla evlenmenizde, —evlilik bedeli olan mehirlerini kendilerine ödediğiniz taktirde— hiçbir sakınca yoktur.

Öte yandan, dinden dönüp müşriklere sığınan **kâfir kadınlarla evlilik bağınızı sürdürmeyin**, onları derhal boşayın! Fakat onlara **verdiğiniz** evlilik bedelini onlardan geri **isteyin**; aynı şekilde, müşriklerden kaçıp size sığınan mümin kadınların Mekke'deki eski kocaları da, eşlerine **verdikleri** mehirlerini geri **istesinler**. Siz de onu vermek zorundasınız.

Dikkat edin, **bunlar Allah'ın koyduğu hükümlerdir**. İşte Allah, **aranızda** böyle adâletle **hüküm veriyor**. Çünkü **Allah, sonsuz ilim ve hikmet sahibidir**.

II. Eğer sizi bırakıp kâfirlere kaçan **eşlerinize** vermiş olduğunuz evlilik bedelinden **bir kısmını inkârcılardan geri alamazsanız**, tazminat **ö d e m e sırası size geldiğinde, hanımları**

Mekke'ye kaçıp **gitmiş olan** bu Müslümanlara, **vermiş oldukları evlilik bedeli miktarını** —kâfirlere ödemeniz gereken tazminattan keserek— **verin**. Ya da bu kadının kaçtığı toplumla savaşırsanız, mehir alacağı olan o Müslümanın hakkını ganimetten öncelikle ayırın ve ödeyin. Bunları yaparken, **kendisine iman ettiğiniz Allah'tan** gelen ilkeler doğrultusunda hayatınıza yön vererek her türlü kötülükten, isyankârlıktan **sakının** ve adâletten zerre kadar ayrılmayın!

II. Eğer sizden birinin eşi dinden döner ve kaçıp **kafirlere katılırsa , onlar da** bu kadına yapılan evlilik bedeli **mehir masraflarını geri vermezlerse, arkasından da sıra size gelir**. Bu kafirlerden Müslüman olup size katılan bir kadının mehir borcunu onlara öderken veya bu kafirlerle yaptığınız savaşta elde ettiğiniz ganimetleri aranızda pay ederken, önce, o, sizden **eşi kaçıp giden** kardeşinizin hanımına **harcadığı mehir masraflarının karşılığını** ayırın. **Önce onlara** hesaplarını **ödeyin**. Bunları

yaparken, **kendisine iman ettiğiniz Allah'tan** gelen ilkeler doğrultusunda hayatınıza yön vererek her türlü kötülükten, isyankârlıktan **sakının** ve adâletten zerre kadar ayrılmayın!

12. Ey Peygamber! İnanan kadınlar;

1. Hiç kimseyi ve hiçbir şeyi Allah'a ortak koşmamak,

2. Hırsızlık yapmamak,

3. Zina etmemek,

4. Çocuklarını öldürmemek,

5. Hiç yoktan yalan uydurarak suçsuz insanlara iftira atmamak,

6. Ve emredeceğin doğru işlerde sana karşı gelmemek üzere,

İslâm'a bağlılıklarını bildirmek için huzuruna geldiklerinde, onların bağlılık

ahitlerini kabul et ve onlar için Allah'tan bağışlanma dile. Hiç kuşkusuz Allah çok bağışlayıcı, çok merhametlidir.

Allah'ın şefkat ve merhametini istiyorsanız, iyi dinleyin:

İ3. Ey iman edenler! Kendilerine ilâhî vahiy bilgisi verildiği hâlde, ihtirâslarının peşinden sürüklenerek dünyevî çıkarlarının kulu kölesi olan ve böylece **Allah'ın gazâbına uğrayan bir topluluğu** —yani Yahudileri ve Yahudileşen kimseleri— kendinize koruyucu, yönetici, yandaş, müttefik ve **dost edinmeyin!** Çünkü onlar, gâyet iyi bildikleri ilâhî prensiplere ihânet ettiklerinden, **âhiretten tamamen umut kesmişlerdir; tıpkı, âhireti inkâr eden kâfirlerin, mezardaki cansız bedenlerin yeniden dirilişinden umut kestikleri gibi!**